

EĞİTİM ALANINDA OLUŞTURULAN ÇALIŞMA GRUPLARININ ETKİLEŞİM VE GELİŞİM SÜRECİ ÜZERİNDE EĞİTİMCİNİN ROLÜ

(Focus Grup çalışması: İ.Ü. İletişim Fakültesi, İletişim Kulübü öğrencileri)

Seda MENGÜ*

Feride AKIM**

The Role of The Instructors on The Process of The Development and Communication of The Working Groups in The Education Field

The most important function for being a subject is to be in action and to product as well. Subject is the one who is able to realise him or herself in society. In this study it has been examined the development and the formation of action of a student as an individual. in group relations. It has been put forth that how the group effects the person and the management function in the communication style. The study has been supported by the focus group research which was held with senior students in the Communication Faculty of İstanbul University.

* Araş.Gör.Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü.

** Araş.Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü.

Key words: Education, group relations, communication, self-realization, social effect, motivation.

.....

Çalışma ve eylemde bulunma bireyin, özne konumuna ulaşması için gerekli bir işlemdir. Özne, kendini gerçekleştirebilen, üretebilen, ürettiği ile arasında bir bağ oluşturabilen varlıktır. “Gerçek zengin bir insan insani hayatın dışavurumuna ihtiyaç duyan bir insandır. Böyle bir konumdaki insan, kendini gerçekleştirmeyi bir zorunluluk olarak hissedecektir”. (Fromm, 1992: 104). Bu çalışmada, özne olarak bireyin grup içerisinde kendini gerçekleştirebilmesi sorunu ve bu süreçte eğitimin rolü ele alınmıştır. Burada bir sosyal faktör olarak eğitiminin işlevi önemlidir. Sosyal etki kuramından hareketle grup ve birey arasındaki sosyal etkileri doğuran unsurlar: “Sosyal faktörün kuvveti, sosyal faktörün kişinin yaşamında zaman ve mekan bakımından yakın olması, sosyal faktörün etkilediği kişi sayısıdır. Profesör ya da eğitmen öğrenci için kuvvetli bir sosyal faktör oluşturmaktadır”. (Cüceloğlu, 2002: 533). Sosyal faktörü oluşturan bu temel ilkelere bağlı olarak uyma, otorite, bireyin grup içindeki davranışının niteliğinin değişimi, grubun birey üzerine etkilerini kapsayan sosyal etkiler ele alınmıştır.

Grubun, yaşamımız üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Toplum içinde bireyler birden fazla grubun üyesi olabilirler. Burada ele

alınan iki konu; gruba ait olmanın bireyi nasıl etkilediği ve bu grubun işleyişinde yönetimin işlevidir.

Bu çalışma, grup içi etkileşimde rol oynayan ve bu etkileşime etkide bulunan unsurları, öğrencilerin mesleki gelişimlerini göz önünde bulundurarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda örnek grup olarak İletişim Kulübü ele alınmıştır. 1991 yılında kurulmuş olan grup gönüllü öğrencilerden oluşmakta ve grup üyelerinin sayıları her yıl değişkenlik göstermektedir. Burada amaç, üye öğrencilerin hem fakülte yönetimi tarafından belirlenen, hem de fakülte bünyesinde gerçekleştirilen organizasyonlarda çalışmalarını sağlamaktır. Bunun yanı sıra kendi planladıkları projelerin hayata geçirilmesidir. Öğrenciler grup bünyesinde 5 farklı bölüme ayrılmışlardır. Bu bölümler; Protokol, Basın, Sponsorluk, Söyleşiler ve Kurum içi Organizasyonlardır. İlk kurulmuş olan gruplarda ana departmanlara ayırım yoktu. Bu durum görev dağılımı ve iş tanımı süreçlerine engel teşkil etmekteydi. Grup, kendi içinde yabancı, yeni gelen öğrencileri kabul etmekte tutucu davranmaktaydı. “Bir gruba, sonradan katılan kişi grubun geleneklerini değiştirmeyi başaramamaktadır. Bir grupta bir kez normlar oluştuktan sonra bu normlar değişmeye karşı direnir”. (Freedman, 1998: 104). Öğrenciler, grup içinde kendilerine ait değerler ve normlar oluşturduklarından gruba yeni gelen üyelerin de benzer değerlere sahip olmalarını beklemektedirler. Grup içindeki dışlamaların ve çatışmaların gerçekleşmemesi eşgüdümünden ziyade işbirliğine bağlıdır. Grup içinde birliğin sağlanamamasının nedenleri

“Çalışanlar arasında kural koymanın zayıflaması, grup birliği bilincinin az olması ya da hiç olmaması, çalışanları bir ararada tutan bağların zayıf olması, sistemin normlarını kavrayamama, kendi kendisiyle ve başkalarıyla uyumsuzluk gösterme, ayrıca aşırı strestir”. (<http://raw.rutgers.edu/rawfaculty/ditomasc>, 1998). Burada eğitiminin işlevi, öğrenciye gelecekteki mesleği ile ilgili normları diğerleriyle uyumlu şekilde uygulamalarını sağlamak, bunu rahat ve kendini ifade edebileceği bir ortamda gerçekleştirmesini sağlamaktır.

Kendini gerçekleştirme, bireyin üretmesi anlamında kişisel düşünme, özgür ve etik kararlar alma yeteneğini geliştirmesine bağlıdır. Eğitimin bir amacı da bireyin ‘ben’ duygusunu kazanabilmesini sağlamak, akılcı ve eleştirel bakış açısıyla yaşama katılmasına yardımcı olmaktır. Prof. Dr. Haluk Yavuzer’in de belirttiği gibi genç, bir kimlik kazanma ve bunu ortaya koyma çabası içindedir. Çünkü genç, kendini başkalarının bakış açısıyla konumlandırmaktadır.

“İnsanlar kendi duygularını başkalarınınkiyle karşılaştırmak için toplumsal ilişkilere başvururlar. Başkaları ile yapılan bu karşılaştırma ile kendimizi değerlendiririz. Bu önemli bir psikolojik ilkedir.” (Freedman, 1998: 93). Toplum-sallaşma sürecinin en önemli unsuru olan eğitim, bireyin kendini ve başkalarını değerlendirme ve bu değerlendirmeler doğrultusunda karar verebilme yetisini kazandığı alandır. Burada amaç, öğrencinin düşüncelerini ifade edebileceği, ikna kabiliyetini geliştirebileceği, güdüsel ve heyecansal duygularını

dengeleyebileceği olanaklar sağlamaktır. Çift yönlü akışın gerçekleşmesinde öğrenci-birey kendini, eğitimci ya da eğitimciler dolayısıyla gerçekleştirmektedir. Öğrenci aynı şekilde her türlü güdülenmeyi, ihtiyaç ve gerekliliklerini de yine karşı taraf olarak belirlediği eğitmenlere göre belirleyip karşılayabilmekte ya da karşılayamamaktadır. Burada asıl sorun, eğitmenlerin, uygulayıcıların bu gerçekleştirmede öğrencilere yönelik davranış biçimleri, iletişim yöntemleri, işbirlikçi yöntemlerinin biçim ve ortaya konusudur. Eğitimci bir yandan öğrencilerin sorumluluk duygularını pekiştirmeye çalışırken diğer yandan onları, düşünsel ve eylemsel yönden doğru değerlendirebilmelidir. "Sorumluluk düzeyinin artışı, profesyonellik düzeyinin artışına ve yönetimin olumlu değer atfetme gücüne bağlıdır". (Judd, 1989: 37).

Konuyla ilgili olarak İ.Ü. İletişim Fakültesi'nde, 1996-2003 yılları arasında oluşturulan 7 ayrı iletişim grubuyla ilgili gözlemler irdelenmiştir:

1-Öğrenciler, gruba ilk girdiklerinde daha az soru sormakta, olayları tesadüfen takip etmekte ve konuların üzerinde çok fazla durmamaktaydılar. Öğrencilere grubun oluşum aşamaları, grupta yapılan çalışmalar örneklerle verilip karşılaşılan zorluklar ve mutluluk verici olaylar paylaşıldığında öğrenciler grubun kurulma amacını, işlevlerini ve gerekliliklerini daha iyi algılayabilmekte ve buna uyum sağlayabilmekteydiler. Eğitimci, öğrencilerin birbirlerini anlamaya çalışmalarını sağlamalı ve problemin çözümünde yol gösterici olmalıdır. "Problem, karmaşık olduğunda ve zor işlemler içerdiğinde grup üyeleri

arasında daha sıkı bir işbirliğini gerektirmektedir. Bireylerin morali ve özgürce iletişibilme yetenekleri daha önemlidir. Dolayısıyla merkezden yönetilmeyen gruplarda edim daha iyidir”. (Freedman, 1998: 526)

Gruba katılan öğrenciler arasındaki iletişim önceleri oldukça kopuk olmaktadır; ekip olarak çalışma bilinci zayıftır. Burada öğrenciler arasındaki beden dilini iyi çözümlenebilecek ve kendi beden diliyle ve söylemleriyle öğrencileri yönlendirebilecek bir eğitiminin varlığı gerekmektedir. “Çevrede olumlu izlenim yaratacak beden dili özellikleri, göz temasında bulunma, yüz ifadesinin canlı olması, jest ve mimiklerle onaylayıcı açık ve anlaşılır hareketler, dik duruş, samimiyet, vücut yönelimin doğruluğu, bedensel temas ve dış görünümün düzenli olması, ses tonu ve kullanılan kelimelerin uygunluğudur”. (Baltaş ve Baltaş, 1999: 157). Davranışlarda öğrencilerin geliştirdikleri tutum ve davranışlar farklıdır. “Bu tutumlar arasındaki fark, bilişsel çelişki ve dolayısıyla gerilim yaratır”. (Freedman, 1998: 345). Eğitmen, bu çelişkinin yarattığı gerilimi, grup üyelerinin kendilerine güvenini artırıcı, problem odaklı çözüme yönlendirici iletişimle giderebilir. Oysa eğitimin amacı, güven ortamında bireyin kendini gerçekleştirmesine olanak tanımaktır. Öğrenciler, iletişim becerilerini geliştirebilirler. İletişimin olumlu yönde gelişmesini sağlayan bir diğer etmen de ‘Duygusal Zekadır’. Duygusal zekanın unsurları iletişimin olumlu olarak gerçekleşmesinde yardımcıdır. Grup etkileşimi içinde çatışmaların engellenmesi bireylerin duygusal zeka konusunda bilinçlendirilmesi ve geliştirilmesiyle sağlanabilir.

2-Öğrenciler gruba ilk katıldıklarında kendileri fikir iletememekteler. Bu durumun devamı ise onların bütünüyle bir yetkiliye bağımlı olmasına yol açmaktadır. Bu durumu etkileyen psikolojik durum, sürekli onaylanma gereksinimidir. “Sürekli onay alma beklentisi sürekli denetimle ilgilidir. Burada önemli olan işin ve sistemin sürekliliği için gerekli olan hizmeti sunmaktır”. (Telman 1988: 109). Öğrencinin çevresine olan ilgisizliğinin nedeni gereksinimlerinin kaynaklarına ulaşamaması ve ilişkilerini buna göre düzenleyememesidir. Öğrenci takdir edildiği ve desteklendiği ölçüde sisteme katkısı artar. Maslow’un “İhtiyaçlar Hiyerarşisi de buna gönderme yapmaktadır. Buna göre, kendini gerçekleştirme ve saygı ve daha sonra ait olma ve sevgi gereksinimi ilk üç sırayı almaktadır”. (Dökmen, 1998: 104)

3-Öğrenciler kendi grup dinamiklerini ve kuralları belirlememekteler. Grubun kendilerine sunduğu rolü benimsememeleri söz konusudur. Öğrenciler, toplumsal rolleriyle kişisel rollerini (öğrenci olma durumu) bağdaştırma-bilmelidirler. “Bireylerin benlik kavramları onların meslek seçimlerini etkiler. Bir kişi kendisini nasıl tanımlıyorsa bu tanıma uygun bir meslek seçecektir. Benlik kavramı ile meslek seçimi arasındaki ilişkiler ülkemizde ve başka ülkelerde yapılan pek çok araştırmada ele alınmıştır. ...Öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bağdaşım bulunmaktadır”. (Dökmen, 1998: 126). Bu durumda grubun işlevi öğrencilerin mesleki benliklerini

içselleştirmelerini sağlamaktır. Eğitimi, bu noktada mesleki benliğini ortaya koyarak öğrenciye bir model oluşturabilmelidir.

4-Öğrencilerin kulübe ilk katıldıkları dönemde beklentileri yüksek olmasına rağmen bu beklentilere ulaştıracak çözümler konusunda bir çalışma, çaba göstermedikleri görülmektedir. Burada öğrencinin kendini bulunduğu ortamdan soyutlaması söz konusudur. Bu psikolojik durum içerisinde ortaya çıkan etkiler: “Geçirdikleri durumu dile getirmede güçlük çekme, gerçek dışı duygular hissetme, duygusal tepkilerin kaybolması, hiçbir şeyden hoşlanmama, yüzeysel bir neşe, umutsuzluk ve yalnızlık hissidir”. (Ertekin, 1993: 103). Eğitimi, öğrencinin kendini grubun bir parçası olarak görmesine yardımcı olmalıdır. Bunun için de tarafsız bir tutum izlemesi gerekir. Grup içindeki Olumlu Etkileşimin Öğrenci Üzerinde Gerçekleştirdiği Değişimler:

5-Grup içinde öğrenciler hem birbirlerinin motivasyonunu arttırmakta, hem de birlikte çalıştıkları eğitimcilerin yönlendirmeleri ile zamanla çözüme ulaşma yollarını kavramaktadırlar. Bu evrede eğitmenin, öğrencinin kişisel gelişiminde önemli olan kendine özgüvenin sağlanmasında katkısı olmalıdır.

6-Eğitiminin, grup içinde kopuk olan iletişimin farkına varıp öğrencileri bir konsept etrafında birleştirmesi, paylaşma yönlendirmesi gerekmektedir. Bunun için, öğrencilerden gelen tek tek şikayetlerde taraf olmamalı, problemleri bir bütünlük içinde düşünmeli ve ortak çözümlerin bulunmasında öğrencilere yol göstermelidir. Öğrencilere karşı rencide

edici, ket vurucu konuşmalar ve eylemler engellenmiş olacaktır. nedenlerinden biri de çatışmadır. Bu da öğrencide kaygıya neden olmaktadır. “Kaygı ve öğrenme arasındaki ilişki, güdülenme ve başarı arasındaki ilişkiye benzer”. (Cüceloğlu, 2002: 290) Çok yüksek kaygı derecesi öğrenmeyi engellemekte ancak, normal kaygı derecesi öğrencinin öğrenme isteği yaratmaktadır.

7-Yapılan işlerde, önceki yapılan çalışmaların incelenmesinde teşvik edilmelidirler. Grup dinamikleri ve kurallar öğrencilerle belirlenmelidir. Sorumlulukları ve onlara duyulan gereksinim ve buldukları alandaki işlevlerinin önemi vurgulanmalıdır.

Konuyla ilgili olarak yapılan Focus Grup Çalışmasında elde edilen bilgilere göre öğrencilerin İletişim Kulübü hakkında bilgi edinmeleri genel olarak toplantılarla, organizasyonlarla ya da öğrencilerin grupta çalışan arkadaşlarından gelen bilgilerle gerçekleşmiştir.

Öğrencilerin kulüpte çalışmak isteme amaçları: İletişim Fakültesi öğrencileri arasında dayanışma sağlama, deneyim kazanma, olaylara farklı bakış açıları geliştirmektir. Beklentileri ise, daha esnek bir yapı içinde çalışmak, meslekleriyle ilgili daha geniş bir alanda eğitimcilerden destek görmek, kurum içi iletişimde daha rahat bir iletişim ortamının sağlanmasıdır.

Öğrenciler motivasyonun yetersiz olduğunu, eğitimcilerin kendileriyle pratikte yapılan çalışmalar kapsamında yeterince ilgilenmediklerini belirtmektedirler. Uyumlu etkileşimi sağlayan unsur

personadır. “Persona, eski Yunan’da aktörler tarafından kullanılan maskedir. Bizler onun aracılığıyla başkalarından kabul göreceğimizi umduğumuz bir tarzda kendimize çekidüzen veririz. Bu, uyum arketipi olarak ele alınır. Çünkü kişinin topluma uyum sağlaması buna bağlıdır”. (Stevens, 1999: 65). Burada önemli olan öğrencinin ve eğitiminin kullandıkları toplumsal maskelerini doğru yerde, doğru kişiye, doğru bir iletişimle yansıtabilmesidir.

Öğrenciler, grupla ilgili kararlarda daha bağımsız olmayı istemektedirler. Bağımsız olarak kendi başlarına karar almaları ve uygulamaları kendilerine güvenlerini de geliştireceği kuşkusuzdur. Eğitimi, bu konuda öğrencileri destekleyici, güveni ve katılımı artırıcı bir iletişim geliştirmelidir. Bunun önemi “Katılım ve iletişim stratejilerinin geliştirilmesi, bilgi akışını ve çalışanların potansiyellerini artıracak, monotonluğun ve sınırlayıcılığın etkilerini azaltacaktır”. (Büyüksulu, 1998: 187). Tüm bu gözlemler doğrultusunda bir eğitim kurumunda oluşturulan çalışma gruplarının olumlu etkileşime sahip olması için gerekli olan unsurlar irdelenmiş, bu olumlu etkileşimde eğitimcilerin rolü ve katkısı ele alınmıştır. Bundan sonra da oluşturulacak çalışma gruplarında kullanılacak ve yararlanılabilecek ölçütler ortaya konmuştur.

Kaynakça:

- FROMM, Erich (1992). Marx'ın İnsan Anlayışı, Çev. Kaan Ökten, Arıtan Yayınları, İstanbul.
- CÜCELOĞLU, Doğan (2002). İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- POLAT, Ergün (1978). Kamu Yönetimine Giriş, Doğan Basımevi, Ankara.
- FROMM, Erich (1990). Sağlıklı Toplum, Payel Yayınları, İstanbul.
- BALTAŞ, Acar ve Zuhâl (1999), Bedenin Dili, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- GOLEMAN, Daniel (1996). Duygusal Zeka, Çev. Banu Seçkinyüksel, Varlık Yayınları, İstanbul.
- DÖKMEN, Üstün (1998), İletişim Çatışmaları ve Empati, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- ERTEKİN, Yücel (1993). Stres ve Yönetim, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.
- STEVENS, Anthony (1999). Jung, Çev. Ayda Çayır, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- BÜYÜKUSLU, Ali R. (1998). İnsan Kaynakları Yönetimi, Der Yayınları, İstanbul.
- KAFKAS, Gürşen, Yeni Eğitim Yılı Başlarken, Cumhuriyet Gazetesi, s.17, 11 Eylül 2003.

- FREEDMAN, J.L. (1998). Sosyal Psikoloji, Çev. Ali Dönmez, İmge Kitapevi, Ankara.
- GÜLEÇ, Cengiz, Ustaca Programı, CTV, 19 Şubat 1999.
- JUDD, Lorry (1989). Ethics, Sayı:15, No: 2.
- <http://raw.rutgers.edu/rawfaculty/ditomaso>, 1998.
- TELMAN, N. (1998). Endüstrilerde İş Tatminsizliği ve Yabancılaşma Duygusu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.